

Lirik Hafızada Kadın: Fariza Ongarsynova Şiirlerinde Toplumsal ve Kültürel Kadın İmgeleri

Woman in Lyrical Memory: Social and Cultural Female Images in The Poetry of Fariza Ongarsynova

Yerlan Zhiyenbayev¹

'Sorumlu yazar/Corresponding author:
Yerlan Zhiyenbayev (PhD Öğretim Üyesi),
Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak
Üniversitesi Türkistan, Kazakistan
E-posta: yerlan.zhiyenbayev@ayu.edu.kz
ORCID: 0000-0001-9234-4780

Başvuru/Submitted: 10.07.2025
Revizyon Talebi/Revision Requested:
15.08.2025
Son Revizyon/Last Revision Received:
22.09.2025
Kabul/Accepted: 01.10.2025

Atıf/Citation: Zhiyenbayev, Y. Woman in Lyrical Memory: social and cultural female images in the poetry of Fariza Ongarsynova. *Avrasya İncelemeleri Dergisi - Journal of Eurasian Inquiries* 14, 2 (2025): 181-198.
<https://doi.org/10.26650/jes.2025.1739134>

öz

Fariza Ongarsynova, Kazak kadınının tarihsel, toplumsal ve bireysel kimliğini şiirsel bir söylem aracılığıyla görünür kılan öncü bir edebî figürdür. Şiirlerinde yer verdiği kadın imgeleri yalnızca bireysel duyguların bir yansıması değil; aynı zamanda kolektif belleğin, kültürel değerlerin, toplumsal aidiyetin ve direniş ruhunun da taşıyıcısıdır. Bu bağlamda, çağdaş Kazak edebiyatının önde gelen kadın şairlerinden Fariza Ongarsynova'nın şiirlerinde kadın temsilleri incelenmiştir. Araştırmanın amacı, şairin şiirlerinde kadın figürlerinin nasıl işlendiğini, hangi tematik kategoriler altında temsil edildiğini ve bu temsil biçimlerinin Kazak kültürü, halk şiiri geleneği ve toplumsal yapı ile olan ilişkisini ortaya koymaktır. Çalışmada incelenen şiirler, "Anne İmgesi", "Genç Kız", "Tarihsel ve Kültürel Kadın Temsilleri", "Kırsal Kadın ve Köy Kızı Estetiği" ile "Simgesel Kadınlar" başlıkları altında tematik olarak sınıflandırılmış ve metin tahlili yapılmıştır. Elde edilen bulgular, Ongarsynova'nın kadınları pasif şiir nesneleri olarak değil; aktif özne, kültürel taşıyıcı, ahlaki rehber ve toplumsal belleğin aktörü olarak konumlandığını ortaya koymaktadır. Kadın temsilleri, bireysel lirizm ile toplumsal bilinç arasında güçlü bir bağ kurmakta ve edebî hafızada kadının yerini yeniden tanımlamaktadır. Bu yönüyle Fariza Ongarsynova, Türk dünyası edebiyatında özgün ve önemli bir konuma sahiptir ve edebî kimliğinin daha geniş kitlelere tanıtılması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Kazak edebiyatı, Fariza Ongarsynova, Kadın temsilleri, Şiir çözümlemesi, Toplumsal bellek

ABSTRACT

Fariza Ongarsynova is a pioneering literary figure who makes the historical, social, and individual identity of Kazakh women visible through a poetic discourse. The female images featured in her poetry are not merely reflections of personal emotions; they also serve as carriers of collective memory, cultural values, social belonging, and the spirit of resistance. In this context, the study examines the representations of women in the poetry of Ongarsynova, one of the leading female poets of contemporary Kazakh literature. The aim of the research is to analyze how female figures are portrayed in her poetry, under which thematic categories they are represented, and how these forms of representation relate

to Kazakh culture, the tradition of folk poetry, and the social structure. The selected poems are thematically classified and analyzed. The findings reveal that Ongarsynova does not portray women as passive poetic objects, but rather as active subjects, cultural transmitters, moral guides, and agents of social memory. Her representations of women establish a strong connection between personal lyricism. In this regard, Ongarsynova holds a unique and significant place in the literature of the Turkic world and deserves wider recognition.

Keywords: Kazakh literature, Fariza Ongarsynova, Representations of women, Poetry analysis, Social memory

EXTENDED ABSTRACT

This study examines the representations of women in the poetry of Fariza Ongarsynova, one of the most prominent female poets of 20th-century Kazakh literature. Ongarsynova is recognized as a unique poetic voice who made the female perspective visible in Kazakh literature by harmonizing traditional values with modern sensibilities and reinterpreting the concept of womanhood through a literary lens. Her poems are not merely reflections of personal emotion, but serve as carriers of collective memory, historical consciousness, and cultural codes. In this respect, the originality of the study lies in its systematic, thematic, and poetic analysis of Ongarsynova's treatment of female figures as both individual subjects and agents of collective identity.

The primary aim of the research is to analyze how female imagery is constructed and represented in Ongarsynova's two-volume poetry collection *Tolyk Shyğarmalar Jinağı* (Complete Works, 2015). The study argues that the themes surrounding women in her poetry are not limited to emotional expressions, but are shaped in dialogue with historical, social, and cultural structures. Women in Ongarsynova's poetry appear not only in traditional roles such as "mother" or "lover" but also as figures of resistance, historical agency, cultural continuity, and moral authority. The study offers a multilayered interpretation of women's representation in contemporary Kazakh poetry.

Methodologically, the research adopts a qualitative approach, utilizing content analysis and textual interpretation to identify thematic structures and poetic strategies used in depicting women. Over 30 poems explicitly focusing on female experiences and identities were selected for in-depth analysis. The representations of women in these poems are categorized under five key themes: *the mother figure*, *the young girl/lover*, *the historical female figure*, *social female roles* and *images of resistance and sacrifice*. These categories provide a framework through which the imagery, metaphors, poetic tone, and emotional depth of Ongarsynova's work can be explored.

Findings show that the "mother" figure in Ongarsynova's poetry is not merely a biological role but a spiritual guide, moral support, and symbolic anchor of communal resilience. The mother appears as a source of strength, wisdom, and intergenerational continuity, often depicted as a timeless and universal presence. Poems such as *Anama* (To My Mother), *Ana Tilegi* (A

Mother's Wish), and *Ana Mahabbaty* (Mother's Love) demonstrate this maternal figure as central to both individual identity and national memory.

The image of the "young girl" or "beloved woman" represents emotional sensitivity, romantic integrity, and self-awareness. These figures are not passive love objects but active subjects who express and defend their inner emotional worlds. In poems such as *Qyz Syry* (A Girl's Secret), *Suygen Sulu* (Beloved Beauty), and *Qyz Balaga Bata* (A Wish for Girls), women are portrayed with dignity, agency, and a strong sense of self. Ongarsynova crafts a poetic voice that respects female emotion while affirming the woman's autonomy and strength.

The "historical female figures" portrayed in Ongarsynova's work serve as conduits of national memory and cultural identity. Women such as Aisha Bibi, Baba Eje, Kamshat, and Zubayda are not only commemorated as historical icons but are elevated to the status of cultural heroines. These characters symbolize resistance, sacrifice, and leadership, recasting historical narratives through a female-centered lens. Ongarsynova thereby reclaims and reconstructs collective history from a feminist perspective.

The "social roles of women" reflect their positions within family and society. While women are depicted as mothers, wives, brides, and sisters, these roles are not limited to traditional domesticity. Instead, Ongarsynova's poetic language attributes moral strength, cultural authority, and educational influence to these positions. The poems suggest that women are active participants in preserving and transforming social values.

The theme of "resistance and sacrifice" underscores women's resilience in the face of adversity. Female characters are presented as morally courageous, spiritually unyielding, and socially aware individuals who not only endure hardship but confront it with dignity and resolve. These women are not merely survivors; they are transformative agents of history, culture, and community. Ongarsynova's poetic voice is thus both lyrical and political, intertwining personal and collective struggle.

In conclusion, the female figures in Fariza Ongarsynova's poetry are constructed as complex and multidimensional subjects. Her representations challenge stereotypical gender roles by merging personal lyricism with social consciousness. The poetic expression of womanhood in Ongarsynova's work transcends traditional boundaries by incorporating themes of historical memory, moral wisdom, emotional depth, and cultural resilience. Her use of simple yet symbolically rich language allows for both personal intimacy and universal resonance.

Ongarsynova's poetry is a testament to the strength and versatility of the female spirit in Kazakh literature. She redefines femininity not only through maternal affection or romantic longing but also through intellectual clarity, social engagement, and historical continuity. As such, her literary contribution enriches both Kazakh poetic tradition and broader Turkic feminist discourse, offering a nuanced understanding of gender, identity, and cultural heritage.

Giriş

Modern Kazak şiirinin güçlü kadın seslerinden biri olan Fariza Ongarsinova, yalnızca edebî üretimiyle değil, aynı zamanda Kazak kadınının şiirsel temsili üzerinden inşa ettiği özgün anlatımıyla da dikkat çeker. Ongarsinova'nın eserlerinde kadın, yalnızca bireysel duyguların öznesi değil; aynı zamanda tarihsel, toplumsal ve kültürel kimliğin taşıyıcısı olarak belirgindir. Bu bağlamda onun şiirlerinde yer alan kadın imgeleri hem bireyin içsel dünyasına hem de kolektif hafızaya seslenir.

Bu çalışmanın konusu, Fariza Ongarsinova'nın şiirlerinde yer alan kadın imgelerinin tematik ve poetik bağlamda analiz edilmesidir. Şairin şiirlerinde anne, sevgili, genç kız, tarihsel kadın figürü ve kırsal kadın gibi çok katmanlı kadın temsilleri yer almakta; bu temsiller hem geleneksel değerleri hem de modern bireysel farkındalıkları yansıtmaktadır. Kadının pasif bir nesne olmaktan çıkarılıp aktif bir özneye dönüştürülmesi, Ongarsinova'nın şiirsel evreninde belirginleşen başlıca yeniliklerden biridir.

Çalışmanın özgünlüğü, kadın temalı şiirlerin sadece tematik sınıflandırmasını değil, aynı zamanda bu temsillerin kültürel, toplumsal ve tarihsel bağlamlarla ilişkisini ortaya koymasında yatmaktadır. Ongarsinova'nın kadın imgelerini yalnızca bireysel anlatılar olarak değil, aynı zamanda bir edebî ve toplumsal söylem aracı olarak kullanışı, Kazak edebiyatında kadın şiiri anlayışına yeni bir yön vermiştir. Bu açıdan çalışma, Kazak edebiyatında kadının şiirsel temsiline dair literatüre önemli katkılar sunmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın temel amacı, Ongarsinova'nın şiirlerinde kadın figürünü temsil eden imgelerin analiz edilerek bu temsillerin içerdiği değerler, duygular ve kimlik kurgularını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, “anne”, “genç kız”, “tarihî kadın karakter”, “toplumsal kadın rolleri” ve “direniş / fedakârlık” temsilleri olmak üzere beş ana kategoride şiirler çözümlenmiştir.

Çalışmanın kapsamı, Fariza Ongarsinova'nın “Tüm Şiirleri”¹ (2015) adlı eserinin birinci ve ikinci cildinde yer alan kadın temalı şiirlerle sınırlıdır. Nitel araştırma yöntemi çerçevesinde belirlenen şiirler, içerik analizi ve söylem çözümlemesi yoluyla ele alınmış; şiirlerdeki imgeler, temalar ve poetik öğeler yorumlanarak kadın temsillerinin edebî ve toplumsal anlam katmanları değerlendirilmiştir.

Ongarsinova üzerine yapılan çalışmalarda, onun kadın duyarlılığına sahip bir şair olduğu vurgulanmakla birlikte, şiirlerindeki kadın imgelerinin derinlikli bir biçimde sınıflandırılarak analiz edildiği kapsamlı çalışmalar sınırlıdır. Bu çalışma, mevcut literatürdeki bu boşluğu doldurarak, kadın temsillerinin şiirsel yapı içindeki işlevini, simgesel boyutunu ve kültürel yansımalarını sistematik biçimde ortaya koymaktadır.

Araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

1. Fariza Ongarsinova'nın şiirlerinde kadın temsilleri yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal ve tarihsel kimliklerin taşıyıcısıdır.
2. Şair, kadınları pasif birer figür olarak değil; aksine şiirsel özne, direniş simgesi ve kültürel

1 Fariza Ongarsinova, *Tolıq Şıǵarmalar Jınaǵı (Tüm Şiirler)*, 1 ve 2. Cilt, (Almatı: Sardar Baspa üyi, 2015).

değer taşıyıcısı olarak konumlandırmaktadır.

3. Ongarsınova'nın kadın imgeleri, geleneksel değerlerle çağdaş duyarlılıkları aynı potada eriten özgün bir şiirsel söylem üretmektedir.

Bu bağlamda çalışma, edebi metin çözümlemesi yoluyla Kazak şiirinde kadın temsiline ilişkin derinlikli bir bakış açısı sunarak hem edebiyat araştırmalarına hem de toplumsal cinsiyet çalışmaları literatürüne katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Tahlil ve Bulgular bölümüne geçmeden önce araştırma konumuzu teşkil eden şairin hayatı ve edebi kişiliği hakkında kısa bilgi şu şekilde sunulabilir:

Fariza Ongarsınova, Kazak edebiyatının 20. yüzyılın ikinci yarısındaki en önemli kadın şairlerinden biri olarak tanınmaktadır. 5 Aralık 1939 tarihinde, Kazakistan'ın batısındaki Guryev (bugünkü Atrav) bölgesinin Novobogat ilçesine bağlı Manaş köyünde dünyaya gelmiştir. Eğitimini 1961 yılında Guryev Devlet Pedagoji Enstitüsü, Dil ve Edebiyat Fakültesinde tamamlayan Ongarsınova, aynı yıl Erkinkala köyündeki bir okulda edebiyat öğretmeni olarak meslek hayatına atılmıştır.

Mesleki kariyeri, edebî faaliyetleriyle paralel biçimde gazetecilik alanında gelişmiştir. 1966–1970 yılları arasında “Komünist İşçi” adlı yerel gazetede çalışmış, ardından 1968–1970 yılları arasında Aktöbe, Guryev ve Oral şehirlerinde yayımlanan “Leninşil Jas” (Leninci Gençlik) gazetesinde muhabir olarak görev yapmıştır. 1970–1978 yılları arasında “Qazaqstan Piyoneri” gazetesinin baş editörlüğünü yürütmüş; bu görevini 1978–2000 yılları arasında “Piyoner” dergisinin genel yayın yönetmenliği ile sürdürmüştür. Söz konusu görevler, onun çocuk ve gençlik edebiyatına verdiği önemi göstermektedir.

Ongarsınova, yalnızca şair değil, aynı zamanda edebî çeviri alanında aktif bir figürdür. Pek çok yabancı yazarın seçkin eserlerini Kazakçaya kazandırmış, böylece Kazak edebiyatının dünya edebiyatlarıyla etkileşimine katkı sunmuştur.

Fariza Ongarsınova, edebiyat dünyasına ilk adımını 1958 yılında attığı şiirlerle atmıştır. İlk şiir kitabı “Sanduğaş” (1966) adlı eseridir. Ardından “Mazasız şaq” (Huzursuz Vakit), “Seniñ mahabbatıñ” (Senin Sevgin), “Şilde” (Temmuz) gibi önemli şiir kitapları yayımlanmıştır. Şiirlerinde, bireysel duyarlılığı toplumcu bilinçle harmanlayan güçlü bir söylem geliştirmiştir.

Şiirsel anlatımında özellikle kadın temsili, anne figürü, aşk, özlem, toplumsal sorumluluk, vatan sevgisi, bireyin içsel mücadelesi gibi temalar ön plandadır. Kadınları yalnızca toplumsal rollerine indirgemeden, onların duygusal, tarihsel ve kültürel kimliklerini derinlikli bir şekilde işlemeyi başarmıştır. Lirik anlatımı halk söylemine yakın ancak bireysel katmanlarla zenginleşmiş güçlü bir iç ses taşır.

Ongarsınova, çağdaş Kazak şiirinde kadın duyarlılığının ve direncinin sesi olmayı başarmış; özellikle genç kızlar, anneler ve tarihsel kadın karakterler üzerinden hem toplumsal belleği hem de bireysel şiirsel hafızayı kurmuştur. “Ana tilegi” (Ana Dileği), “Qız sırrı” (Kız Sırrı), “Süygen sulu” (Sevilen Güzel), “Sunaqtıñ sulu kızdarı” (Sunak'ın Güzel Kızları) gibi şiirlerinde bu temalar açıkça görülmektedir.

23 Ocak 2014 tarihinde, 74 yaşında hayata veda eden Fariza Ongarsinova, yalnızca Kazak edebiyatı için değil, Türk dünyası kadın yazarlığı açısından da çok yönlü, özgün ve saygın bir figür olarak hafızalarda yer etmiştir. Ardında onlarca şiir kitabı, çeviri eseri ve güçlü bir edebî miras bırakmıştır. Şiirleri, çağdaş Kazak edebiyatında kadının hem birey hem toplum öznesi olarak temsiline öncülük etmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Araştırmada belirli temalar, söylem örüntüleri, imgeler, karakter temsilleri ve poetik yapılar derinlemesine incelenmiştir. Yöntem olarak nitel metin çözümlemesi ve içerik analizi birlikte kullanılmıştır.

Bu yaklaşımla Fariza Ongarsinova'nın *Tüm Şiirleri* (2015) adlı şiir kitabında (1 ve 2. Cilt) yer alan kadın temalı şiirlerdeki tekrar eden anlam birimleri, duygusal yoğunluk alanları, geleneksel ve çağdaş kadın temsilleri değerlendirilmiştir. Kitapta yer alan şiirlerin tamamı okunmuş, bu şiirlerden kadın imgesi barındıran 30'dan fazla şiir incelenmiştir.

Metinlerde kadın imgeleri beş ana kategori altında analiz edilmiştir:

“Anne İmgesi”, “Genç Kız”, “Tarihsel ve Kültürel Kadın Temsilleri”, “Kırsal Kadın ve Köy Kızı Estetiği” ile “Simgesel Kadınlar”.

1. Şiirsel Temsil Biçimleri: Nitel Kodlama ve Yorum

Çetin'e göre, imge dinleyici ya da okuyucunun zihninde oluşturulan, üretilen ve çizilen görüntü ve duygulardır.²

Ongarsinova'nın eserlerindeki başlıca temalardan biri, kadın kaderi ve kadının yaşam yoludur. Kadın gururunu ve kadın ruhunun özgürlüğünü halkının geçmiş tarihinde aramak, Fariza'nın şiirlerinin ayırt edici özelliklerinden biridir. Kazak kadınının inatçı karakteri ve birbirinden farklı özgün kişilikleri, şairin eserlerinde de özel bir anlatımla yer bulur.³

Bu bağlamda, Doğrusunu söylemek gerekirse, ben genel olarak kadın kaderinin yükünün daha ağır ve daha zor olduğunu düşünürüm. Eğer gerçek sanatın karmaşık çağı, hatta sanatçının yaratıcı doğası bir kadına nasip olursa, bu durum iki kat daha zordur. Sanatla kaderi örtüşen kadınlar üzerine düşünmem de bu yüzdendir. Kazak kadınının doğasında bulunan hayranlık uyandırıcı olağanüstü niteliklerin herkes için saygı duyulacak özellikler olduğunu düşünüyorum. Zamanın sertliğine ve kız yolunun inceliğine rağmen, Kazak kızlarının yeteneğini ve sanatını

2 Nurullah Çetin, *Şiir Çözümleme Yöntemi*, 13. Baskı, (Ankara: Akçağ Yayınları, 2015), 89.

3 Bayan Kerimbekova, “Kazak Akini Fariza Ongarsinova Poemalarının Tarihi-Syujettik Negizleri”, *A. Ü. Türkîyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 54, 2015, 470.

halka tanıtmayı başaran Sara,⁴ Mayra⁵ ve Dina⁶ gibi kadınlara bir övgü (güfte) yazılsa da fazla olmazdı”⁷ ifadelerini kullanan şair Fariza Ongarsınova, şiirlerinde kadın imgesine sıkça yer vermiştir.

a) Anne İmgesi

Ongarsınova’nın şiirlerinde anne figürü, yalnızca biyolojik bir varlık değil, aynı zamanda duygusal bir dayanak ve manevi rehberdir. “Anama” (Anama) şiirinde annenin duası, yaşam başarısıyla doğrudan ilişkilendirilir:

“Hayatta en yakınım değerli annem.”⁸ dizesinde sunulduğu gibi, annenin varlığını zamansız bir umut ve içsel güç kaynağı olarak konumlandırır. Bu, Kazak kültüründeki “ana kutsallığı” temasının modern şiirsel yansımasıdır.

Kadın, hem genç kız hem anne hem de tarihsel süreçte iz bırakan güçlü bir varlık olarak Fariza Ongarsınova’nın şiirlerinde çok yönlü biçimde ele alınır. Şair, özellikle “anne” figürüne ayrı bir önem atfeder ve kadını çoğu zaman “ana” kimliği üzerinden anlamlandırır. Bu temayı işleyen başlıca şiirleri arasında “Anama” (Anneme), “Ana dauısı” (Ananın Sesi), “Anamen qoştasu” (Anneyle Vedalaşma), “Ana mahabbatı” (Anne Sevgisi), “Ana” (Anne), “Anamnın tilegi” (Annemin Dileği), “Ananın aldiyi ” (Ananın Ninnisi) ve “El anası” (Yurt Anası) gibi eserler öne çıkar.

Bu şiirlerde Ongarsınova, anne sevgisini yalnızca bireysel bir duygu olarak değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın, içsel gücün ve manevi rehberliğin kaynağı olarak sunar. Anneye duyulan sevgi, özlem, saygı ve bağlılık şairin dizelerinde belirgin şekilde yer alır. Bununla birlikte, annenin çocuk üzerindeki etkisi, özellikle onun duasının ve desteğinin bireyin hayat başarısındaki rolü, şiirlerin temel düşüncesi olarak belirgindir.

Ongarsınova, Kazak edebiyatında kadın temsiline yeni bir boyut kazandırmış güçlü bir şairdir (Şema 1). Onun şiirlerinde kadın yalnızca bireysel bir figür değil, aynı zamanda tarihsel, toplumsal ve kültürel kimliğin taşıyıcısı olarak önemli bir yer tutar. Kadınlar, Ongarsınova’nın dizelerinde hem annelik ve sevgililik gibi geleneksel rollerle hem de direniş, bilgelik ve kahramanlık gibi evrensel temalarla bütünleşir.

4 Sara Tastanbekkyzy (1878–1916), Kazak halkının ünlü aytıs (karşılıklı doğaçlama şiir) şairidir. Birjan Sal ile yaptığı tarihi aytısı kadınların toplumsal konumunu cesurca dile getirmiştir.

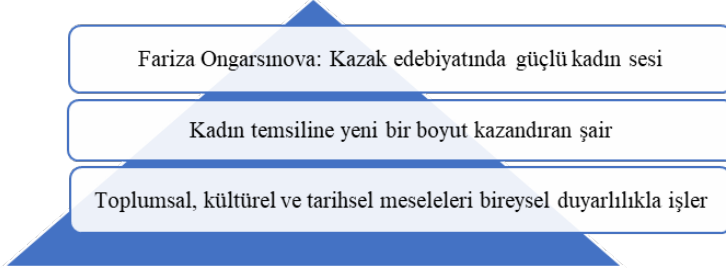
5 Mayra Şamşutdinova (1890–1927), 20. yüzyıl başında tanınmış Kazak şarkıcı ve şairdir. Mayra adlı eserlerle ün kazanmış, Pavlodar’da adına müze açılmıştır.

6 Dina Nürpeyisova (1861–1955), Kazak halk müziğinin büyük dombra ustası ve bestecisidir. “Bülbül”, “Jiger”, “Jenis” gibi kuileriyle Kazak müzik mirasında silinmez iz bırakmıştır.

7 Fariza Ongarsınova, *Şaşı ağarğan qız*, (Almatı: Jazuşı, 1990), 125.

8 Ongarsınova, *Tolıq Şığarmalar Jınağı*, 1. Cilt, 27.

Şema 1. Şairin Konumu

Şairin “Ana tilegi” (Ananın Dileği) adlı şiirinde anne figürü, yaşamdaki yerini kaybetmeyen bir umut kaynağı ve yol gösterici olarak işlenir. Şiirin ilk dizelerinde geçen “Geç de olsa hep hayatın ışığını bekledim” ve “Çocuk büyüdükçe annenin imajı da büyür”⁹ gibi ifadeler, annenin zamansız fakat sürekli varlığını simgelerken, kadın ruhunun kırılgan ama derin doğasına da vurgu yapar. Ongarsynova burada hem bireysel bir duyguyu hem de anneliğin evrensel anlamını poetik bir inceliikle yansıtır.

Ongarsynova’nın şiir dünyasında anne imgesi, yalnızca biyolojik bir figür değil, aynı zamanda maneviyatın, bilgeliğin, geleneğin ve toplumsal dayanıklılığın simgesi olarak derinlikli bir şekilde ele alınır. Şair, anne temasını hem bireysel bir duygunun ifadesi hem de Kazak kültürel kodlarının taşıyıcısı olarak işler. Onun şiirlerinde anne, çocuk için yalnızca bir bakım figürü değil, aynı zamanda moral gücü, dua kaynağı ve kaderi belirleyici bir rehberdir.

Örneğin “Ana tilegi” (Anne Dileği) adlı şiirinde, “Çocuk büyüdükçe annenin imajı da büyür.”¹⁰ dizesi, annenin zamanla idealleşen bir figür hâline geldiğini ve bireyin hayatında manevi otoriteye dönüştüğünü ifade eder. Anne burada yaşamı anlamlandıran, karanlıkta yön gösteren bir ışık gibidir.

Ongarsynova, annenin imgesini yalnızca geçmişe ait bir hatıra olarak işlemez; aksine, şiirlerinde anne, zamanlar ötesi bir varlık gibi yer alır. Bu yönüyle anne imgesi hem bireysel hafızada hem de toplumsal bilinçte süreklilik arz eden bir karakter kazanır. Şiirlerde annenin duası, nasihati ve suskunluğu bile şiirsel anlam katmanlarında belirleyici olur.

“Merak ediyorum, hayatın sırları çok muymuş gerçekten?

Annenin gözkapaklarındaki sessizlikte gizliymiş meğer...”¹¹

Bu dizelerde şairin metafizik ve sezgisel dili, anne imgesine felsefi bir boyut kazandırır.

Bunun yanı sıra Ongarsynova’nın şiirlerinde anne figürü yalnızca bireyin değil, ulusun da hafızasını taşıyan bir varlık olarak resmedilir. Annenin dili, duası, bakışı, yeri geldiğinde halkın acılarını, direncini ve değerlerini simgeler. Bu bağlamda Ongarsynova, anne imgesini Kazak halkının kadim değerleriyle bütünleştirir.

9 Ongarsynova, *Toliq Şığarmalar Jınağı*, 1. Cilt, 24.

10 Fariza Ongarsynova, *Ölen*, (Astana: Foliant baspası, 2015), 249.

11 Ongarsynova, *Ölen*, 249.

Ongarsınova şiirinde “anne figürünün yalnızca ailevi değil, kolektif-toplumsal bir bilinç işlevi gördüğünü” vurgular. Ona göre, “Şairin anaya yüklediği anlam, vatan sevgisi, dil bilinci ve kader sabırla iç içedir.”

Anne temalı şiirlerde Ongarsınova’nın dili sadedir, ancak yoğun anlam katmanları taşır. Gözyaşı, dua, sıcaklık, ışık, rüzgâr gibi doğrudan çağrışım yapan imge ve metaforlar üzerinden anne ile kurulmuş duygusal bağ güçlü biçimde aktarılır.

“Geç de olsa hep hayatın ışığını bekledim.”¹²

Bu gibi dizeler, Ongarsınova’nın şiirsel lirizmini ve derin iç sesini ortaya koyar.

b) Genç Kız / Sevilen Kadın İmgesi

Ongarsınova’nın şiir dünyası, insan ruhunun sırlarıyla iç içe olmakla birlikte insan kalbinin çok katmanlı bir hazinesidir. Toplumdaki insanların yüzlerini aydınlayabilecek manevi bir gıda niteliğindedir. Onun poetik eserlerini tanımlamak, sırrını kırmak, duygularını ifade etmek hem ilginç hem de zordur.

“Öleñ” (Şiir)¹³ adlı eserinde duygularını şöyle ifade etmektedir:

Kazakça	Türkçe aktarması
Ömirdiñ ötkelderinen qıyındıq köp körgenimmen, örtinip ot basqanımmen, öziñmen qoştaspadıñ men. Külkimdi, jaylı künimdi, azaptı, qayǵı-muñımdı özimnen böliskeniñ üşin, qatem men jeñisterim üşin meniñ mınau qıyındau taǵdırım bolıp o basta köriskeniñ üşin Öleñ men seni ayalap ötem!	Hayatın geçitlerinden nice zorluklar görmüş olsam da, yanıp, ateşe basmış olsam da, seninle vedalaşmadım ben. Gülüşümü, huzurlu günümü, ıstırabımı, keder ve hüznümü benimle paylaştığın için, hatalarım ve zaferlerim için, bu zor yazgım olup başından beri buluştuğumuz için Şiir, seni hep bağırma basacağım!

Bu dizelerde şair, şiire karşı duyduğu inancını ve mutlu ve hüzünlü günlerinde yanında olan yoldaşının şiir olduğunu dile getirmektedir.

Ongarsınova şiirlerinde hep anlatmak istediklerini canlı tutar, düşüncesini akar su gibi aktarır. Onun şiirlerinde kadın imgesinin yeri ayrıdır. Şair, kadın ruhunun sırlarını, hayalini ve aşkını dile getirir. Kadın ruhlarını keşfetme konusunda çok başarılıdır. Şöyle açıklıyor: “Erkek karmaşık bir yaratıktır, kadının ruhu da başlı başına bir dünyadır. Şiirlerimde bunu elimden geldiğince aktarmak istiyorum. Bu konudaki lirik karakterlerim kadındır. Kaderleri, ruhları, kahkahaları ve gözyaşları şiirlerimin temelidir”.

12 Ongarsynova, *Ölen*, 249.

13 Ongarsınova, *Tolıq Şıǵarmalar Jınaǵı*, 2. Cilt, 58.

“Qız sırrı” (Kız Sırrı)¹⁴ isimli şiirinde genç bir kızın iç dünyasını şöyle yansıtmaktadır, Şiirde hayatta sadece bir kere sevip, sevgisine sahip çıkmak isteyen ve asla hislerini boşuna harcamak istemeyen genç kızın temennisini görmek mümkündür.

Bu duyguyu “Süygen sulu” (Sevilen Güzel)¹⁵ şiirinde de dile getiren şair, aşıkla ilgili düşüncelerini şöyle belirtir:

Kazakça	Türkçe aktarması
Senin köziñ kök te emes, qara da emes qoy közdi dep ataydı mundaylardı. Ol közderdiñ otı da ğajap emes, biraq mağan sol janar nurday mäñgi. Senin körkiñ erekşe emes, tegi, (däri bop pa qızdarğa sarılığın!) Biraq mağan “kerim” bop elestedin, sağan ğana tabındı bar uğımım. Men üşin sen bärisiñ tirşiliktiñ, janym uyıp tek sağan sır ağıttım. Osı eken ğoy, men jaña bir sır uqtım, “Süygen – sulu” deytini bu halıqtıñ.	Senin gözlerin ne mavi, ne de kara bu gözlere “koyungözlü” der halk arasında. Işık saçmaz belki o bakışlar bana, ama bana hep nur gibi, sonsuz, başka. Güzelliğin de öyle pek seçkin değil, (sarışınlık ne zaman ilaç oldu kıza?) Yine de “kerim” diye çarptı gönlüm, sana adandı bütün inanç, bütün ilğim. Benim için sensin yaşamın anlamı, ruhum sadece sana açtı sır kapısını. Ve şimdi bir gerçeği anladım derinden: “Seven güzeldir” der ya halk — işte aynısı.

Genç kız figürü; sevgiye sadık, duygularına sahip çıkan, zarif ama güçlü bir birey olarak betimlenir.

Şair, kadınların aşk yaşamına ait haklarını koruma arzusunu ifade ederken, aynı zamanda onların bireysel sınırlarına saygıyı ön plana çıkarır. Bu, modern kadın bilincinin poetik yansımasıdır.

Şair, kadın ile aşk imgesini hep birlikte ele alır. Bu bağlamda “Ayselge deĝen mahabbat” (Kadın sevgisi)¹⁶ şiirinde konuyla ilgili duygularını pekiştirir:

14 Ongarsinova, *Toliq Şığarmalar Jınağı*, 1. Cilt, 16.

15 Ongarsinova, *Toliq Şığarmalar Jınağı*, 1. Cilt, 86.

16 Ongarsinova, *Toliq Şığarmalar Jınağı*, 1. Cilt, 153.

Kazakça	Türkçe aktarması
Eñ alğaş quşqanım da öziñ, balqıtqan küş-jalın da öziñ, eñ alğaş süyu degendi üyretken ustazım da öziñ. Janımnan muñım ketkeli sen boldıñ künim köktegi. ...Qayğım tek – osınıñ bări basıñnan burın da ötkeni...	İlk kez sarıldığım da sendin, içimi eriten ateşim de sendin, Sevmek nedir? diye sorsalar, öğreten ilk ustam da sendin. Kederim çıkıp gideli yüreğimden, gökteki güneşim oldun sen içimden. ...Kaygım tek, bunların tümünü daha önce de yaşamışsın...

Fariza Ongarsınova'nın şiirlerinde genç kızların duygusal dünyası, sevgiye bakışı ve içsel hassasiyetleri güçlü bir şekilde yansıtılır. Özellikle “Qız balağa bata” (Kızlara Dilek), “Qızdar ay” (Kızlar), “Şığıstağı aru qız” (Doğudaki Güzel Kız), “Qız ğumır” (Kız Yaşamı), “Jas kelin” (Genç Gelin), “Ayel” (Kadın), “Siñlilerim” (Kız Kardeşlerim) ve “Janar” (Bakış) gibi şiirlerinde, kadınların bireysel deneyimleriyle toplum içindeki konumları arasında kurulan ilişki dikkat çekmektedir.

Şair, bu eserlerinde kadınların karşılaştığı toplumsal zorluklara rağmen, zarafet, duyarlılık ve içsel güzelliklerini koruma iradesine odaklanır. Ongarsınova'nın şiirsel yaklaşımı, kadınları sadece toplumsal rollerle sınırlamadan, onların duygusal varoluşunu ve insani boyutunu ön plana çıkarmayı amaçlar. Bu bağlamda, onun kadın temalı şiirleri, Kazak edebiyatında kadının hem estetik bir varlık hem de direngen bir birey olarak temsil edilmesinde önemli bir yere sahiptir.

Ongarsınova'nın şiirlerinde genç kız ve sevilen kadın temaları, sadece romantik bir duygunun anlatımı değil, aynı zamanda kadın kimliğinin inşa edildiği, bireysel iradenin ve duygusal olgunluğun sergilendiği tematik bir alandır. Şair, kadın karakterleri pasif birer aşık nesnesi olarak değil, aşkı taşıyan ve tanımlayan aktif özne olarak yansıtır.

Bu doğrultuda Ongarsınova'nın “Qız sırrı” (Kız Sırrı), “Süygen sulu” (Sevilen Güzel), “Qız ğumır” (Kız Yaşamı), “Jas kelin” (Genç Gelin), “Qız balağa bata” (Kızlara Dilek), “Qızdar ay” (Kızlar) gibi şiirlerinde genç kız ve sevilen kadın, duygularını bastırmayan, ama aynı zamanda öz saygısını ve sınırlarını koruyan bireyler olarak tasvir edilir.

Örneğin, “Qız sırrı” (Kızın Sırrı) adlı şiirde:

“Birdi süygen jürekti

Köpke usunğım kelmeydi”¹⁷

(Bir kez sevdim o kalple, herkese sunmak istemem.)

Bu dizeler, Ongarsınova'nın kadın figürünü duygularının farkında, bilinçli ve onurlu bir özne olarak ele aldığını göstermektedir.

Şairin “Qız ğumır” (Kız Yaşamı) şiiri, genç kızlığın duygu dünyasını betimlemekle kalmaz, aynı zamanda toplumun bu döneme yüklediği anlamları da sorgular. Genç kızlar, şiirlerde hem

17 Ongarsınova, *Ölen*, 16.

kırılgan hem güçlü hem umut dolu hem de hayal kırıklıklarıyla yüzleşmeye hazır bireyler olarak işlenir.

“Qız ğımır – möldiregen tañğı şıqtay,

Tazalığı kir şalmağan aq gül siyaqtı”¹⁸

(Kız yaşamı, sabah çiği gibi berrak,

Temizliği lekelenmemiş beyaz çiçek gibi.)

Bu betimleme, genç kızlığın hem fiziksel hem ruhsal saflığını yüceltirken, aynı zamanda onun korunması gereken değerli bir dönem olduğunu ima eder.

“Süygen sulu” (Sevilen Güzel) şiiri, kadını aşkın pasif nesnesi değil, aşkı şekillendiren bilinçli özne olarak betimler. Kadın, aşk içinde kaybolan değil, duygularını sahiplenen ve yöneten figürdür. Ongarsinova, bu duruşu lirik bir zarafetle işler:

“Süygen sulu – alapat tauday,

Tek öz şıñına şıqqandı bağalar”¹⁹

(Sevilen kadın, heybetli bir dağ gibi;

Ancak kendi zirvesine çıkanın kıymetini bilir.)

Burada kadın hem ulaşılamaz bir yücelik hem de duygusal derinlik sembolüdür. Bu temsil, kadın karakteri bir özne olarak yüceltir.

“Qız balağa bata” (Kızlara Dilek) şiiri, toplumsal hafızadaki geleneksel kız yetiştirme ideolojisini hem onaylar hem de yumuşak biçimde sorgular. Kadına “beyaz yol”, “temiz gelecek” gibi dileklerle yaklaşılır, ama aynı zamanda bireysel bir yol seçme iradesi de şiirin alt metninde yer bulur.

“Ata colın ardaqtap,

Ana sütün aqtağaysıñ”²⁰

(Ataların yolunu onurlandır,

Ananın sütünü ak et.)

Bu dizelerde geleneksel değerler ifade edilirken, aslında kadına yüklenen toplumsal sorumluluklar da şiirsel olarak yansıtılır.

Ongarsinova’nın kadın karakterleri modern kadın kimliğinin oluşumunu yansıtan şiirsel öznelerdir. Şairin kız karakterleri toplumdan izole bireyler değil, duyguları kadar bilinci de gelişmiş kadınlar olarak betimlenir. Kadınlık bilincini lirizmle birleştirerek şiirlerinde kadınları hem birey hem kültürel özne olarak temsil ettiği belirgindir.

c) Tarihsel ve Kültürel Kadın Temsilleri

Kadın figürünü yalnızca özel alana sıkıştırmayan şair (Şema 2), Kazak tarihindeki önemli kadınları da şiirsel hafızaya dahil eder. “Ayşa bibi ” (Ayşe Bibi), “Baba aje” (Büyük anne), “Qazaqtıñ bir qızı bar Kamşat degen ” (Kamşat adlı Kazak Kızı), “Botagöz Qaltayeğa ” (Botagöz

18 Ongarsinova, *Ölen*, 109.

19 Ongarsinova, *Ölen*, 132.

20 Ongarsinova, *Ölen*, 136.

Kaltayeva’ya), “Zübayda” (Zübeyde) ve “Qayran Mariyam apam-ay ” (Ah benim Meryem Teyzem) gibi şiirlerinde tarihsel kimlik taşıyan kadınlar anılır. Bu şiirlerde kadın kahramanlar sadece anımsanmakla kalmaz, aynı zamanda onların fedakârlığı, cesareti ve halk için üstlendikleri roller yüceltilir. Örneğin, “Baba aje” (Büyük anne) şiirinde geçen şu dizeler dikkat çekicidir: “Ezelden kızı kurtarmak için kendini attın oraya...”²¹ Bu dize, kadının yalnızca şefkatli bir anne değil, gerektiğinde yaşamını feda edecek kadar cesur bir figür olduğunu da gösterir. Aynı şekilde *Ayşa Bibi* efsanesi üzerinden kurgulanan dizelerde, sevgi, sadakat ve kurban olma temalarıyla kadınlık ideali mitolojik bir çerçevede yeniden inşa edilir.

Şema 2. Kadının Temsil Biçimleri	
Temsil Türü	Açıklama
Bireysel Figür	Kadınların duygusal iç dünyası, aşk, özlem, yalnızlık temalarıyla yansıtılır
Toplumsal Kimlik	Kadınlar; eş, anne, gelin, kız kardeş gibi toplumsal roller içinde ele alınır
Tarihsel Temsil	Kazak halkının tarihî belleğinde yer alan kadın figürler şiirle yüceltilir (Ayşa Bibi, Baba Aje vb.)
Kültürel Taşıyıcı	Kadınlar, geleneksel değerlerin ve halk hafızasının taşıyıcısı olarak betimlenir
Evrensel Özne	Direniş, fedakârlık, bilgelik, cesaret gibi evrensel insani özellikler kadınlarla bütünleştirilir

Fariza Ongarsınova’nın kadın imgesine yüklediği anlam, onun poetikasında hem duygusal derinlik hem de tarihsel farkındalık olarak ortaya çıkar. Kadınlar, onun şiirlerinde hem acı çeken hem de iyileştiren, hem hatırlayan hem de direnen öznelerdir. Şairin dili yalın olduğu kadar içe işleyen bir lirizme sahiptir; imgeler günlük hayattan ve halk kültüründen beslenir, ama bireysel anlam katmanlarıyla derinleşir.

Tarihte iz bırakmış kadınlar şiirlerde birer kahraman, öncü, fedakâr figür olarak sunulur.

Ongarsınova, tarihsel anlatıları kadın merkezli bir perspektifle yeniden kurgular. Kadınlar burada sadece ilham değil, eylem figürleridir.

Fariza Ongarsınova’nın şiirlerindeki tarihsel kadın karakterler, halk bilincinin ve millî hafızanın kadın suretinde cisimleşmiş hâlidir.

Şairin “Qazaqtñ bir qızı bar Kamşat degen” (Kamşat adlı bir Kazak kız), “Zübayda” (Zübeyde), “Qayran Mariyam apam-ay” (Ah, Meryem Teyze) gibi şiirlerinde kadın figürleri birer direniş simgesi, kahramanlık örneği ve halkla bütünleşmiş bireyler olarak sunulur. Bu şiirlerde kadın, yalnızca geçmişin bir parçası değil, aynı zamanda geleceğin inşasında da rol oynayan bir semboldür.

“Qayran Mariyam apam-ay!

Qatañ kűnderge tözdñ de,

Qaymıqpay halıqqa söziñdi berdiñ de...”²²

21 Ongarsınova, *Tolıq Şıǵarmalar Jınaǵı*, 2. Cilt, 49.

22 Ongarsınova, *Ölen*, 61.

(Ah, Meryem Teyze! Çetin günlere dayandın,
Çekilmeden millere sözünü verdin.)

Bu örnekte “Meryem Teyze” hem halkın sesi hem de toplumun vicdanı olarak simgeleştirilmiştir.

d) Kırsal Kadın ve Köy Kızı Estetiği

Toplumdaki köylü-şehirli kadın ayırımını desteklemez. Hatta köylü kızların daha da çekici olduğunu “Aulı kıızı” (Köy kıızı)²³ şiirinde anlatır:

Kazakça	Türkçe aktarması
Şıdam cetse, cigitim, qızbay qara, qadalsañ da toymaysıñ, cüz qaytara. Mıнау dala cerdegi cumaқ bolsa, perişte dep dal osı qızdı aytadı, a!	Sabır göster, delikanlı, öyle hemen yanma, asla doyamazsın, yüz defa baksan da. Şu bozkır eğer yeryüzünde cennet olsa, melek derlerdi bu kıza, hiç şüphe olmasa!

Köylü kadınlar şehirli kadınlardan aşağı görülmez; aksine, şiirde onların güzelliği ve doğallığı yüceltilir.

Bu şiir, kırsal yaşamın kadına kattığı estetik ve ahlaki değeri yüceltmektedir. Kazak halk estetiğinin yerel boyutlarına gönderme yapar.

Ongarsinova’nın şiirlerinde kadın temsilleri yalnızca bireysel ya da tarihsel kahramanlık üzerinden değil, aynı zamanda kırsal yaşamın içinde doğal estetikle bütünleşmiş sade kadın figürleri üzerinden de anlatılır. Şair, köyde yaşayan kadınları “geri kalmış”, “eğitimsiz” ya da “pasif” karakterler olarak değil; tersine, saflık, içtenlik ve direngenlik taşıyan özgün bireyler olarak betimler.

Ongarsinova’nın şiirinde köy kızları, doğanın ve halk kültürünün şiirsel yansımasıdır. Güzellikleri süsle değil, sadelikle tanımlanır. Bu örüşü Zhiyenbayev ve Asanova şöyle desteklemektedir: “Ongarsinova’nın şiirlerinde kadınlar doğuştan ailelerine düşkün, onların rahatlığı için çabalayan, ev işleri ile uğraşan, aynı anda para kazanmaya da yetişen varlıktır. Kendilerini öncülüklerin sonuna bırakan, değerleri bazen bilinmeyen canlılardır”²⁴. Bu yaklaşım, Ongarsinova’nın kadınlara yönelik bakışının sınıfsal ya da coğrafi farklılıklarla sınırlandırılmadığını, tam tersine her ortamda kadına ait güzelliği, ahlaki değeri ve kişilik gücünü yücelttiğini gösterir.

Köy kızları Ongarsinova’nın şiirlerinde, çevrelerindeki bozkır manzarasıyla özdeşleşmiş, doğanın parçası olmuş kadınlar olarak görünür. Bu bağlamda fiziksel güzellik, doğallığın bir yansıması olarak sunulur.

Kırsal kadın karakterler, yalnızca estetik değil, değer ve duruş taşıyıcısıdır. Onlar geleneklere

23 Ongarsinova, *Ölen*, 106.

24 Yerlan Zhiyenbayev ve Zamira Asanova, “Gülten Akın’ın Yaşlanmayan Bir Kadına Türkü Şiiri ile Fariza Ongarsinova’nın Aysel Şiirinin Yapı, Tema ve Anlatım Bakımından Karşılaştırılması”, *Yasaui universitetiñ habarşısı*, 3, 2021. 76.

saygılı, aileye bağlı, çalışkan ve kanaatkâr figürler olarak görünür. Ongarsınova, bu tipolojiyi halkın içinden gelen temiz ve sağlam karakterler olarak yüceltir. Bu bakış, Ongarsınova'nın köy kadınına yalnızca fiziksel değil, ahlaki bir estetik varlık olarak kurguladığını ortaya koyar.

e) Simgesel Kadınlar

Kazak kültüründe soy bağları son derece önemlidir. Özellikle yedi ata (jeti ata) zinciri bireyin kimlik bilincini şekillendirir ve toplumsal yapı içinde yer almasını sağlar. Bu değerler üzerinden inşa edilen aidiyet duygusu, Kazak halkının hem bireysel hem kolektif kimliğini güçlendirir.

Ongarsınova'nın, “Sunaqtıñ sulu qızdarı ” (Sunak'ın Güzel Kızları)²⁵ adlı şiiri, köken ve güzellik temalarını ustalıklı harmanlar. Şiirde öne çıkan “Sunak Kızları” imgesi, cüz sistemine dâhil olmadan da Kazak toplumunun bir parçası olabilen özel bir topluluğa gönderme yapar. Bu dizelerde hem ata soyunun simgesi olan “sunak” kimliğini hem de adeta cennet güzelliğindeki kıza olan hayranlığını ifade eder.

Kazakça	Türkçe aktarması
Cigitter, şağın mınau jırlap qalar, saldıqpen sulu quşar, sırdı aqtarar! Qığaş qas, quralay köz qız izdeseñ, sendelme, selteñdeme – Sunaqa bar! Qartayar süymegen jan jası jetpey, bul da bir basqa tüsken qasırettey. Sunaqtıñ tobilğı tös suluları qoymaydı, jigit bolsañ, ğaşıq etpey!	Delikanlılar, dinleyin şu kısa ezgiyi, içli bir yiğit anlatır içten sevgiyi. Kavis kaşlı, ceylan bakışlı bir kız ararsan, boş gezme, oyalanma, Sunak'a var zaman! Sevmeden yaşlanan, ihtiyarlamaz aslında, bu da bir yazgı gibi düşer bazısına. Sunak'ın fundalıkta büyüyen güzelleri aşık etmeden bırakmaz yiğit olan erleri!

Şiirde “Sunak kızları” güzellik, saflık, gelenek ve cazibenin birleştiği mitolojik bir simgedir. Geleneksel güzellik anlayışı ile kültürel aidiyet şiirsel bir mitos hâline getirilir.

Zhiyenbayev ve Asanova'nın²⁶ dediği gibi, Ongarsınova'nın akrabalık ilişkileriyle ilgili şiirlerinde geleneksel halk kültürünün izleri belirgindir. Böylece şair topluma seslenerek, millî örf-âdet ile geçmiş tarihini hissettirmeye çalışmaktadır. Yeniçağdaki gelişmelerin etkisinden soyut olan millî değerlerin kaybolmaya başladığına endişe duymaktadır. Bu bağlamda manevi yenilenme açısından onun şiirleri günümüzde de değerlidir.

2. Poetik Özellikler (Şiir Dili Üzerine)

Şiirlerinde yalın, lirik, halk söylemine yakın dil kullanan Ongarsınova, imge olarak daha ziyade doğa, ışık, göz, yürek gibi duygusal çağrışımlı simgelere yer vermiştir. Anlatımında kadın

25 Ongarsınova, *Toliq Şığarmalar Jınağı*, 1. Cilt, 34.

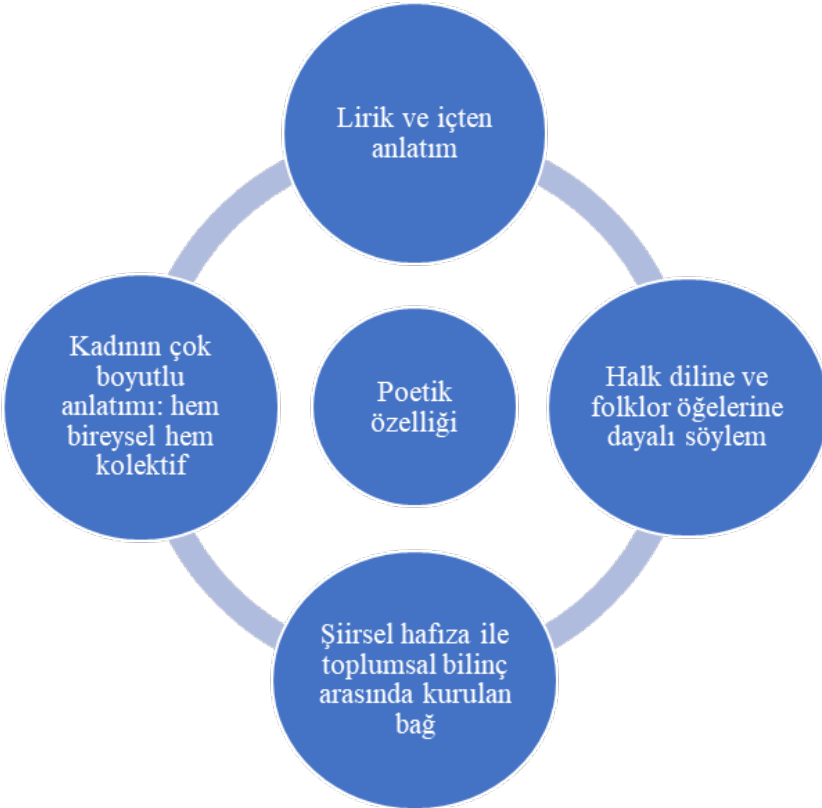
26 Yerlan Zhiyenbayev ve Zamira Asanova, “Fariza Ongarsınova'nın Şiirlerinde Akrabalık İlişkileri ve Kahramanlık Temasının İncelenmesi”, *Yasaui universitetiñ habarşısı*, 4, 2022. 116.

sesiyle konuşan içsel “ben” hâkimdir (Şema 3). Duygusal yoğunluk bağlamında melankoli, özlem, sevgi, bağlılık, umut temleri belirgindir.

Kamarova’nın tespitine göre, Ongarsinova’nın şiirlerindeki ilham verici insan imgeleri şairin hayal gücünün ürünüdür.²⁷

Şairin lirikasında yer alan kadın-anne imgesinin varoluşu, kendine özgü bir kudret ve yücelikle, değer ve anlam derinliğiyle öne çıkar. Fariza’nın birçok şiirinde, manzumesinde ve şiirsel döngüsünde kadının doğası; yaşa bağlı olarak genç kızın davranışıyla, annenin aklıyla, ninenin bilgeliliğiyle içsel bir duygu fırtınası şeklinde yansıtılmış ve bu duygular mücadelecî bir kimliğe kadar yükseltilmiştir²⁸. Bu bağlamda Ongarsinova’nın şiirlerindeki kadın teması, Kazak edebiyatında kadının bireysel ve kolektif hafızadaki yerine dikkat çeken, toplumsal cinsiyet perspektifiyle ele alınması gereken özgün bir poetik örtüntü sunar.

Şema 3. Fariza Ongarsinova’nın şiirlerinin poetik özelliği

27 Nagbdu Kamarova, “The Image of The Motherland in The Poetry of Fariza Ongarsynova, International Journal of Social Sciences”, 8(1), 2022. 44.

28 Zeynolla Mutiyev, *Fariza Ongarsinova Lirikası*. Oku kuralı, (Oral: Şuğla Print, 2019), 60.

Ongarsınova'nın şiirlerinde kadın, pasif bir nesne değil; aksine duyguları, hafızası ve değerleriyle toplumun merkezinde yer alan aktif bir özne olarak ele alınır. Kadın imgeleri, hem bireysel varoluşun hem de Kazak halkının tarihsel kimliğinin temsiline katkı sağlar.

Sonuç ve Öneriler

Fariza Ongarsınova'nın şiirleri, Kazak edebiyatında kadın temsiline dair derinlikli, çok boyutlu ve özgün bir bakış sunar. Bu çalışmada incelenen şiirler, kadının yalnızca bireysel bir duyarlıkla değil, aynı zamanda tarihsel, kültürel ve toplumsal bağlamlarla bütünleşmiş bir özne olarak ele alındığını ortaya koymuştur. Ongarsınova'nın şiirlerinde kadın figürü; anne, genç kız, sevgili, tarihî şahsiyet, kırsal kadın ya da direnişin simgesi olarak çeşitli biçimlerde temsil edilmektedir. Bu temsiller, hem geleneksel Kazak değerlerini yansıtan hem de modern bireysel bilinci öne çıkaran zengin şiirsel katmanlar sunar.

Şairin şiirlerinde “anne” imgesi, yalnızca aile içi bir figür değil; aynı zamanda manevi bir rehber, toplumun hafızası ve kültürel direncin simgesi olarak belirgindir. Genç kız ve Sevilen kadın imgeleri, kadınların aşk, arzu ve özsaygı gibi bireysel duygularla tanımlandığı, ancak aynı zamanda kendi sınırlarını ve değerlerini koruyan bilinçli varlıklar olarak şiirsel olarak yüceltilmiştir. Tarihsel kadın figürleri ise kolektif belleğin taşıyıcısı olarak sunulmakta; kadınların halkı için gösterdiği özveri, kahramanlık ve bilgelik vurgulanmaktadır. Kırsal kadın tipolojisi, doğallık, sadelik ve ahlaki estetikle bütünleşerek Ongarsınova'nın kadın bakışını sınıfsal ya da coğrafi sınırların ötesine taşır. Bütün bu temsiller, şairin kadın karakterleri pasif nesnelerden çok, aktif şiirsel özneler olarak kurguladığını göstermektedir.

Bu bulgular, Ongarsınova'nın kadın temsiline dair şiirsel yaklaşımının yalnızca Kazak edebiyatı içinde değil, Türk dünyası kadın edebiyatı geleneği açısından da özgün ve öncü bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Kadın karakterlerin bireysel yaşantılarına olduğu kadar onların tarihsel, kültürel ve toplumsal işlevlerine de dikkat çeken Ongarsınova, kadın şiirini yalnızca duygusal değil, aynı zamanda düşünsel ve ideolojik bir alana taşımıştır.

Öneriler:

1. Karşılaştırmalı Edebiyat Çalışmaları: Fariza Ongarsınova'nın kadın temsilleri, çağdaş Türk ve dünya edebiyatındaki diğer kadın şairlerin eserleriyle karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Bu tür çalışmalar, Kazak şiirinde kadının temsiline dair daha geniş ve kültürlerarası bir perspektif sunabilir.

2. Toplumsal Cinsiyet Odaklı İncelemeler: Şairin şiirleri, toplumsal cinsiyet kuramları ışığında analiz edilerek kadın kimliğinin nasıl inşa edildiği, güçlendirildiği veya sorgulandığı yönünde daha derin çözümlemeler yapılabilir.

3. Eğitsel Kullanım Alanları: Ongarsınova'nın kadın odaklı şiirleri, dil ve edebiyat ders içeriklerinde kadın edebiyatı örnekleri olarak ele alınmalı; öğrencilere kadın bakış açısının şiirsel yansımaları hakkında farkındalık kazandırılmalıdır.

4. Sözlü Kültür ve Edebiyat İlişkisi: Kadın temsillerinin halk söylemi ve sözlü kültürle ilişkisi, şiirlerdeki imgeler, deyimler ve metaforlar üzerinden değerlendirilebilir. Bu bağlamda şairin halk kültürüne dayanan poetik unsurları, kadınlık deneyimiyle nasıl harmanladığı araştırılabilir.

5. Dijital Arşiv ve İnceleme Projeleri: Ongarsinova'nın kadın temalı şiirlerinden oluşan dijital bir şiir arşivi oluşturularak, bu alandaki araştırmaların erişimi ve sürdürülebilirliği sağlanabilir.

Fariza Ongarsinova'nın kadın odaklı şiirleri, yalnızca edebî birer ürün değil; aynı zamanda kadınların bireysel ve toplumsal varoluşlarını şiir aracılığıyla görünür kılan güçlü söylemler olarak değerlendirilmelidir. Bu şiirler, edebiyat aracılığıyla hem kadın tarihine hem de kadın ruhuna ışık tutan bir bellek işlevi görmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Çetin, Nurullah. Şiir Çözümleme Yöntemi. 13. Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları, 2015.
- Kamarova, Nagbdu. "The Image of The Motherland in The Poetry of Fariza Ongarsynova". *International Journal of Social Sciences*, 8(1), 2022. 36-46.
- Kerimbekova, Bayan. "Kazak Akini Fariza Ongarsinova Poemalarının Tarihî-Syujettik Negizleri". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 54, 2015. 467-488.
- Mutiyeve, Zeynolla. Fariza Ongarsinova Lirikası. Oku kuralı. Oral: Şuğla Print, 2019.
- Ongarsinova, Fariza. Şaşı ağarğan kız. Almatı: Jazuşı, 1990.
- Ongarsinova, Fariza. Toliq Şığarmalar Jinağı (Tüm Şiirler). 1. Cilt. Almatı: Sardar Baspa üyi, 2015a.
- Ongarsinova, Fariza. Toliq Şığarmalar Jinağı (Tüm Şiirler). 2. Cilt. Almatı: Sardar Baspa üyi, 2015b.
- Ongarsynova, Fariza. Ölen. Astana: Foliant baspası, 2015c.
- Zhiyenbayev Yerlan, Zamira Asanova. "Gülten Akın'ın Yaşlanmayan Bir Kadına Türkü Şiiri ile Fariza Ongarsinova'nın Ayel Şiirinin Yapı, Tema ve Anlatım Bakımından Karşılaştırılması". *Yasaui üniversitetiñ habarşısı*, 3 / 121, 2021. 68-79.
- Zhiyenbayev Yerlan, Zamira Asanova. "Fariza Ongarsinova'nın Şiirlerinde Akrabalık İlişkileri ve Kahramanlık Temasının İncelenmesi". *Yasaui üniversitetiñ habarşısı*, 4 / 126, 2022. 102-117.